

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Bestuurskundige Berichten oktober 1998

Hage, L.; Behr, C.; Boender, D-P.; Swinkels, B.; Venema, J.P.

Citation

Hage, L., Behr, C., Boender, D. -P., Swinkels, B., & Venema, J. P. (Eds.). (1998). Bestuurskundige Berichten oktober 1998. *Bestuurskundige Berichten*, 13(4). Retrieved from <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3234177>

Version: Publisher's Version

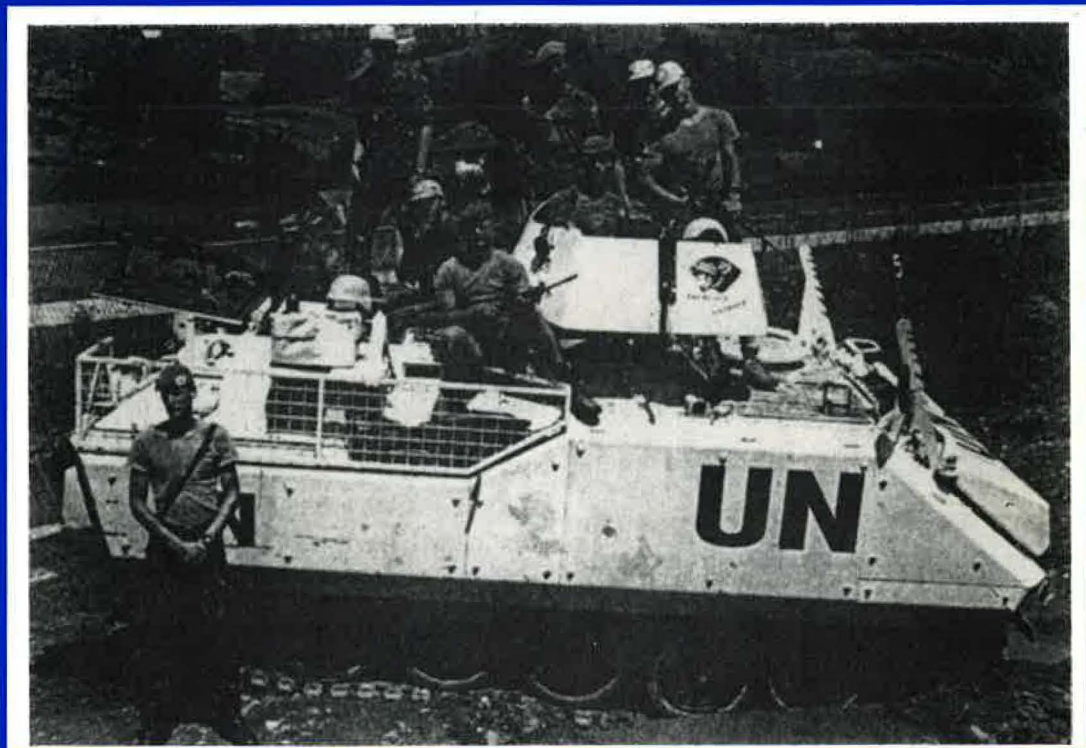
License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3234177>

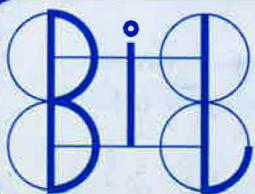
Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Bestuurskundige berichten

oktober 1998
jaargang 13 nr. 4

Van peace keeping naar peace enforcement

De Bestuurskundige Berichten is een
officieel orgaan van de Bestuurskundige
Interfacultaire vereniging Leiden

Inhoudsopgave

Bestuurskundige Berichten

jaargang 13, nr. 4

Oktober 1998

-
- Van Peace keeping naar peace enforcement. De NAVO en de VN in het voormalig Joegaslavië 4
D-P Boender
 - Beleidsuitvoering als Verhaal 10
H. Wagenaar
 - Zelfportret 14
W. van Noort
 - "Brazil '98, a world of possibilities" 17
S. Baggerman
 - Paars II 20
B. Swinkels
 - Siegelingen 23
M. Rutgers
 - Victory Boogie Woogie 25
P. Venema
 - Stageverslag: Nedwerken 29
C. Behr
 - Gelezen in... 30
P. Venema
-

De Bestuurskundige Berichten is een officieel orgaan van de Bestuurskundige Interfacultaire vereniging Leiden.

Voorwoord

Het is oktober. De vierde Bestuurskundige Berichten van 1998 ligt al weer voor je. Voor ondergetekende betekent dit het laatste nummer waaraan zij leiding heeft gegeven, voor anderen betekent het een nieuw begin.

Hoewel ik dit nummer met weemoed zal lezen, is het weer een interessant nummer geworden. Zo besteden we aandacht aan actuele onderwerpen als Bosnië, het nieuwe kabinet en de aankoop van Mondriaan's Boogie Woogie, maar ook aan de rol van verhalen in beleid in een artikel van de heer Wagenaar. Daarnaast kan je het zelfportret van Wim van Noort lezen en natuurlijk als vanouds 'Spiegelingen' van de heer Rutgers. Tenslotte wil ik je er nog op wijzen dat je ten alle tijden lid kan worden van de redactie en je altijd langs komen in de B.I.L.-Kamer voor een gesprek hierover.

Rest mij niks anders dan je voor de laatste keer, maar oprecht, veel leesplezier toe te wensen,

Laura Hage

Let op!!

De deadline voor de volgende Bestuurskundige Berichten is **vrijdag 11 december**. Aarzel niet en schrijf ook een artikel voor het januarinummet! Lever je artikel op diskette (WP 5.1 of WP 6.0) met een uitdraai in bij de B.I.L.-Kamer (SB-03).

Colofon

Redactieadres: Bestuurskundige Berichten, p/a B.I.L., Postbus 9555, 2300 RB Leiden, telefoon 071-5273696, fax 071-5273979

Hoofdredacteur: L. Hage

Redactie: C. Behr, D-P. Boender, B. Swinkels, J.P. Venema.

Lay-out: B.J. Rienstra

Redactieraad: M.L. Gevers-Breusers, drs. F. Jorna, dr. F.M. van der Meer en dr. J. de Vries

Druk: Drukkerij Faculteit der Sociale Wetenschappen

ISSN: 0920-5772

Copyright: 1998 B.I.L.

Bestuurskundige Berichten is een uitgave van de Bestuurskundige Interfacultaire vereniging Leiden (B.I.L.) en verschijnt vier maal per jaar. Het is niet toegestaan zonder toestemming van de redactie op enigerlei wijze het geheel of delen van dit nummer te reproduceren. Waar redacteurs op persoonlijke titel hun mening geven is deze niet noodzakelijkerwijs die van de gehele redactie.

Abonnement: Leden van de B.I.L. ontvangen Bestuurskundige Berichten gratis thuis. Voor niet-leden kost een abonnement |16,- per jaar. Dit dient te worden voldaan op bankrekeningnummer 56.65.22.357 t.n.v. de B.I.L. Leiden o.v.v. abonnement B.B. of op giro 9200 van ABN-Amro Leiden o.v.v. B.I.L., rekeningnummer 56.65.22.357; abonnement B.B.

Kopij voor de redactie: Als WP5.1 of WP6.0 bestand op 3.5 inch HD/DD diskette zonder enige opmaakcodes met een uitdraai.

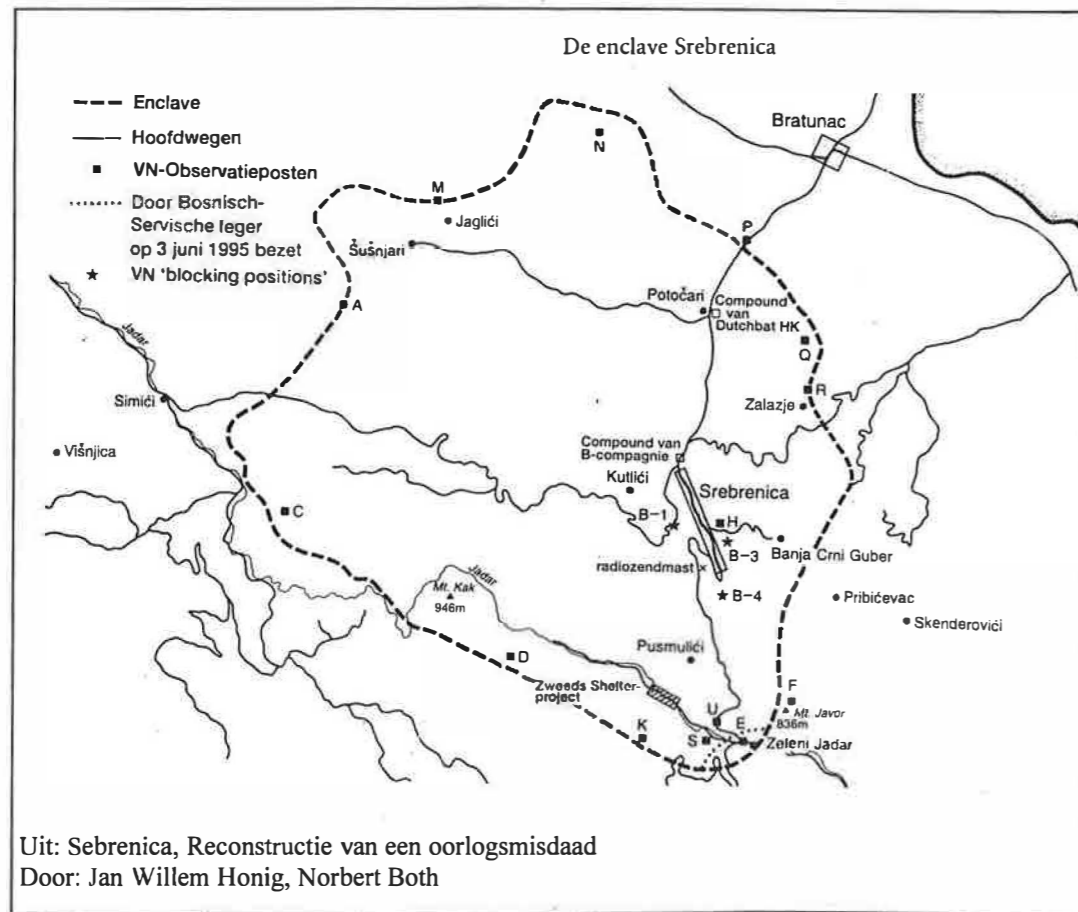
Advertenties: Jan Korff de Gids, 071-5273696.

Van peace keeping naar peace enforcement

De NAVO en de VN in het voormalig Joegoslavië

D-P Boender

Op 9 oktober 1992 stelt de VN-Veiligheidsraad een 'no fly' zone in voor militaire vluchten boven Bosnië Herzegovina (resolutie 781) (Gow, 1997, blz.132). De reden om een dergelijk verbod op militaire vluchten in te stellen was tweeledig: Ten eerste zou een verbod een beslissende stap vormen voor een beëindiging van de vijandelijkheden en ten tweede zou het verbod van essentieel belang zijn voor het geven van humanitaire hulp in Bosnië Herzegovina; in feite ging het er om de Serviërs er van te weerhouden luchtaanvallen uit te voeren (Leurdijk, 1996, blz.28).

De NAVO nam de taak op zich om de resolutie af te dwingen: Operatie 'Sky monitor' ging van start (Leurdijk, 1996, 28). NAVO AWAC's (Airborne early Warning and Control)-vliegtuigen gingen het Bosnische luchtruim controleren op verboden militaire

vluchten (NATO Handbook, 1995, blz.62).

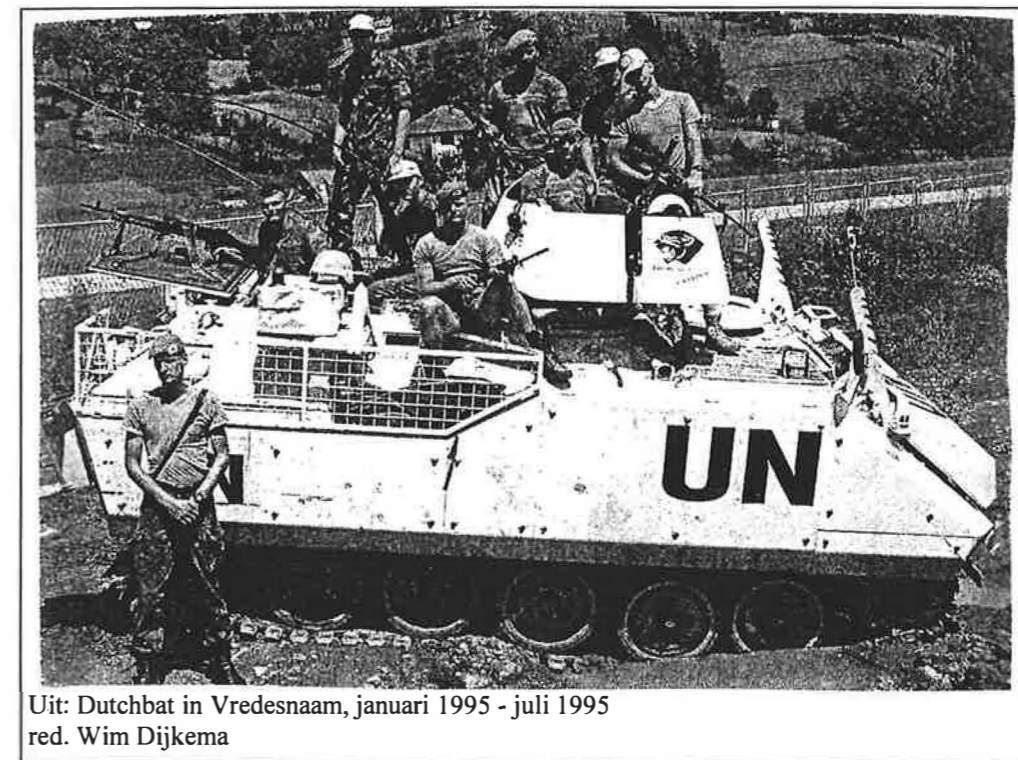
Resolutie 781 wordt echter veelvuldig geschonden. Als reactie hierop machtigt de Veiligheidsraad in resolutie 816 partijen tot het gebruik van geweld om het

verbod af te dwingen. Ook wordt het oorspronkelijke verbod uitgebreid; er mogen geen vluchten meer worden uitgevoerd in de 'no fly' zone door 'fixed' en 'rotary winged' vliegtuigen, behalve die vluchten die door de VN zijn goedgekeurd. Op 12 april 1993 gaat operatie 'Deny flight' van start¹. NAVO jachtvliegtuigen gaan de resolutie afdwingen (Gow, 1997, blz.133).

In eerste instantie was operatie 'Deny flight' alleen bedoeld om de zogenaamde 'air exclusion zone' vrij van niet door de VN geautoriseerde vliegbewegingen te houden; in april 1993 dreigde het Bosnisch-Servische leger de enclave Srebrenica te veroveren.

Dit was het startsein om over te gaan tot het instellen van zogenaamde 'safe areas'. Het was de bedoeling om een aantal gebieden waar een groot aantal moslimvluchtelingen was ondergebracht, onder directe bescherming van UNPROFOR-troepen te plaatsen (Couzy, 1996, blz.132).

Op 16 april 1993 stelde de VN in resolutie 819 vast dat Srebrenica de status van 'safe area' kreeg toegerekend (Leurdijk, 1996, blz.33). Drie weken later werden in resolutie 824 ook Sarajevo, Tuzla, Bihac, Gorazde en Zepa als 'safe area' erkend (Leurdijk, 1996, blz.34).

De Franse Generaal Morillon, commandant van UNPROFOR in Bosnië, liet weten dat UNPROFOR-troepen in Srebrenica zouden blijven en dat hij zijn hoofdkwartier in Sarajevo zou opzetten. Door Morillons uitspraak "I am and I will stay in Srebrenica" verplichtte hij de internationale gemeenschap de enclave te beschermen (Gow, 1997, blz.143).

¹ Op 28 februari 1994 schieten NAVO-vliegtuigen vier Servische jachtvliegtuigen neer. Dit is de eerste militaire actie sinds de oprichting van de NAVO (Leurdijk, 1996, blz.31).

De aanvallen op de 'safe areas' gingen echter onverminderd door. In een reactie hierop werd in VN-resolutie 836 het mandaat van UNPROFOR uitgebreid. De kern van deze resolutie was dat UNPROFOR in het vervolg aanvallen op de 'safe areas' moest voorkomen of afslaan. Dit moest onder andere gebeuren door strategisch gelegen grond in en rond de 'safe areas' te bezetten. Een bijkomend feit was dat in dezelfde resolutie de VN-Veiligheidsraad besliste dat lidstaten of regionale organisaties "take all necessary measures, through the use of air power,

in and around the safe areas, to support UNPROFOR in the performance of its tasks" (Leurdijk, 1996, blz.35).

De VN-troepen hadden in Bosnië Herzegovina allereerst een humanitaire missie, zoals het begeleiden van voedseltransporten en het beschermen van de burgerbevolking. Gezien het feit dat deze taak steeds moei-

Uit: First-in, De ervaringen van de commandant van de Bravocompagnie Dutchbat-1 in Sebnica
door: Kapitein Erik Jellema

lijker uitvoerbaar werd, stond de VN-Veiligheidsraad het gebruik van geweld toe teneinde een situatie te creëren waarin de humanitaire hulpverlening weer kon worden verstrekt aan diegenen die er behoefte aan hadden (Kooijmans, 1997, blz.189). Het beleid gericht op 'peace keeping' kreeg nu ook het karakter van 'peace enforcement'.

Met resolutie 836 was niet iedereen even gelukkig en op 10 juni 1993 verklaarde de NAC (North Atlantic Council) dat de NAVO haar ondersteuning zou beperken tot het gebruik van 'protective air cover' wanneer UNPROFOR-troepen zelf onder vuur kwamen te liggen (Gow, 1997, blz.136). Deze bescherming van UNPROFOR-manschappen zou echter niet alleen gelden voor VN-personeel in de aangewezen 'safe areas' maar ook in de rest van Bosnië Herzegovina (Leurdijk, 1996, blz.36).

De reden van de NAVO om haar assistentie te beperken tot bescherming van VN-troepen en niet van de 'safe areas' op zich, lag in het feit dat er onder de NAVO-lidstaten verschillen van opvatting heersten over dit punt. Landen met troepen op de grond stonden enigszins gereserveerd tegenover het gebruik van luchtaanvallen uit angst voor eventuele represailles

tegen de lichtbepende manschappen elders in Bosnië Herzegovina en daarbuiten (Gow, 1997, blz.136).

VN Secretaris-Generaal Boutros Ghali had dezelfde bedenkingen en vanwege de politieke lading van een dergelijke beslissing tot luchtaanvallen, stond hij er op, dat alleen hij of zijn speciale afgezant Akashi toestemming zou kunnen geven voor een eerste luchtaanval.

Op het operationele vlak verliep de samenwerking ook niet geheel vlekkeloos. De Verenigde Staten wilden dat NAVO-CinCSouth (Commander-in-Chief Allied Forces Southern Europe) complete vrijheid zou krijgen in de operationele kant bij het gebruik van luchtaanvallen. Frankrijk en Canada wilden dat de UNPROFOR-commandant een veto zou hebben bij een eventuele beslissing tot het gebruik van lucht-

aanvallen. Men vond een compromis in de vorm van een zogenaamde 'dual key' beslissing (Gow, 1997, blz.137).

De 'dual key' beslissing hield in, dat zowel de NAVO-commandant als de UNPROFOR-commandant een beslissing van de één kon blokkeren. Bij een dergelijke situatie zou de zaak worden doorverwezen naar de NAC en de VN.

Een probleem bij het aanvragen van luchtsteun was de lange weg die moest worden afgelegd alvorens er een beslissing werd genomen. Het moment waarop de luchtsteun nodig was, was dan allang voorbij tegen de tijd dat er eventueel een bevestigend antwoord kwam van de VN Secretaris-Generaal of van zijn speciale afgezant (Gow, 1997, blz.138).

De VN was bang dat het gebruik van luchtsteun de neutraliteit van UNPROFOR in het gebied zou schaden. In de praktijk bleek dit echter niet altijd op te gaan. James Gow geeft in zijn werk aan dat "*Conversely, the conduct of diplomacy had been much harder whenever it was clear to the parties that the prospect of a use of force was remote. The more remote it was, the more Mladi_ believed he was entitled to do anything*" (Gow, 1997, blz.140).

Door het beperkte aantal troepen dat beschikbaar was om de enclaves te beschermen, was van het begin af aan duidelijk dat wanneer de Bosnische-Serviërs een grootscheepse aanval zouden inzetten, de gestationeerde UNPROFOR-troepen weinig zouden kunnen doen om een verovering van het gebied te voorkomen.

Op 18 februari 1995 kreeg het Nederlandse bataljon gestationeerd in Srebrenica, Dutchbat 3 geen brandstof meer geleverd en in maart werd de gehele bevoorrading gestopt; de wegen werden simpelweg door het Bosnisch-Servisich leger geblokkeerd. Op deze manier werden de bewegingen van de UNPROFOR-troepen zodanig beperkt dat deze niet meer in staat waren om in het gebied te kunnen patrouilleren, laat staan verdedigen (Couzy, 1996, blz.149/150). Zonder directe luchtsteun zou het onbegonnen werk zijn een

aanval te stoppen, zoals later zou blijken.

Een bijkomend probleem was dat in resolutie 836 niet duidelijk werd aangegeven wat precies moest worden verstaan onder het beveiligen van de 'safe area'. Wanneer UNPROFOR de vluchtelingen zou beschermen zou zij hiermee kleur bekennen. Om dit te voorkomen werd beslist dat UNPROFOR alleen uit zelfverdediging mocht schieten (Couzy, 1996, blz.133). Luchtsteun mocht alleen worden aangevraagd wanneer men zelf beschoten werd en men kon aangeven van waar er geschoten werd, wat in een gevechtssituatie vanwege de grote bewegelijkheid nauwelijks mogelijk is (Couzy, 1996, blz.164).

Mede door bovenstaande en door de grote aarzeling binnen de VN en in het bijzonder bij de Secretaris-Generaal en zijn speciale afgezant om luchtsteun te geven, gingen plaatselijke UNPROFOR-commandanten al snel het adagium 'no support, no action' aanhangen vanwege de risico's die hun troepen zouden ondervinden bij een actief beleid wanneer dit niet de vereiste ondersteuning uit de lucht zou hebben (Gow, 1997, blz.151).

Een bijkomend probleem was, dat om een actief beleid te kunnen voeren en om een eventuele aanval af te kunnen slaan, men niet goed uitgerust was. De UNPROFOR-troepen waren uitgerust in het kader van 'peace keeping' operaties om humanitaire taken uit te kunnen voeren.

Met resolutie 836 kwam de nadruk echter steeds meer op 'peace enforcement' te liggen dat een ander soort operaties vereist en de daaraan gekoppelde bewapening en ondersteuning. Generaal b.d. Hans Couzy stelt dan ook dat de VN niet in staat is de commando-voering van dergelijke ingewikkelde militaire operaties die bij 'peace enforcement' operaties voorkomen, op zich te nemen (Couzy, 1996, blz.181).

James Gow geeft in zijn werk aan dat: "*Without a clear, efficient and rapid decision-taking chain, backed by political commitment to the operation and to the approach adopted, the force on the ground*

might easily find itself in difficulty" (Gow, 1997, blz.153). In de verschuiving van 'peace keeping' naar 'peace enforcement' die in de crisis in het voormalig Joegoslavië steeds verder optrad zijn bovenstaande punten niet of nauwelijks aan de veranderende situatie aangepast waardoor de troepen inderdaad in de problemen kwamen.

In een situatie die door 'peace enforcement' in plaats van 'peace keeping' wordt gekarakteriseerd zijn bo-

Premier Kok leest de regeringsverklaring voor.
Uit: Elsevier, 29-8-1998

venstaande punten van essentieel belang. Gow stelt dan ook dat in een normale militaire operatie de bevelvoerend officier ter plaatse automatisch de bevoegdheid moet krijgen om luchtsteun aan te vragen (Gow, 1997, blz.153) en dat er na dit verzoek direct actie wordt ondernomen. Een ander punt is dat men de bewapening aanpast, in plaats van lichte wapens, zwaarder en meer offensief gericht materiaal. Een lijn van 'gunboat diplomacy' heeft dan misschien meer uitwerking dan een passief toezien. Een vereiste bij dit alles is, dat de troepen zich gesteund weten door de politiek.

In het geval van de crisis in het voormalig Joegoslavië had men daarom misschien eerder het bevel aan de NAVO kunnen overdragen zoals met de installatie van IFOR (Implementation Force) volgens VN-resolutie 1031 op 15 december 1995 is gebeurd (Leurdijk, 1997, blz.101). Alleen dit bondgenootschap is volgens Couzy in staat om effect te sorteren, mede door de actieve betrokkenheid van de Verenigde Staten, zowel diplomatiek als militair

die een dergelijke NAVO-opperbevel met zich meebrengt (Couzy, 1996, blz.181).

In het licht van bovenstaand verhaal en de recente ophef rond de val van Srebrenica kunnen de plannen van het nieuwe kabinet omtrent de toekomst van Defensie ietwat vreemd over komen. In de regeringsverklaring van 25 augustus j.l. zegt het kabinet het volgende: "*Opgedane ervaringen mogen niet tot de slotsom leiden dat ons land zich in de toekomst aan zijn*

internationale verantwoordelijkheid tot het leveren van een bijdrage aan vredesoperaties zal onttrekken". Defensie wordt echter wel opgedragen om 375 miljoen gulden per jaar (en nog wat bezuinigen die zijn blijven liggen uit de vorige kabinetsperiode) te bezuinigen. Er is al opgemerkt dat men aan het afstoten van taken moet gaan denken.

Als men ervan uit gaat dat naast vredesoperaties ook bijvoorbeeld crisisoperaties en de klassieke taak, namelijk het verdedigen van het grondgebied, tot de kerntaken van de krijgsmacht behoren dan zullen de voorgenomen bezuinigingen zeer moeilijk te bewerkstelligen zijn en misschien welhaast onmogelijk blijken.

Gebruikte literatuur:

- Couzy, H.A., Mijn jaren als bevelhebber, Uitgeverij L.J. Veen, Amsterdam, 1996
- Gow, J., Triumph of the lack of will, International diplomacy and the Yugoslav war, C.Hurst & Co. Ltd., Londen, 1997

- Kooijmans, P.H., Internationaal publiekrecht in vogel-vlucht, Wolters-Noordhoff b.v., Groningen, 1997
- Leurdijk, D.A., The United Nations and NATO in former Yugoslavia, 1991-1996, Limits to diplomacy and force, The Netherlands Atlantic

Commission, Den Haag, 1996
• NATO-Hadbook, NATO Office of Information and Press, Brussel, 1995

David-Paul Boender
Student Bestuurskunde in Leiden

Afscheid nemen van het oude en kennis maken met het nieuwe B.I.L.-bestuur?

De nieuwe almanak in ontvangst nemen?

Borrel?

Dat kan!! Kom dinsdag 6 oktober naar de Wisselings-ALV om 19.30 uur in de bovenzaal van café Einstein!

Beleidsuitvoering als Verhaal

H. Wagenaar

Sinds een jaar of vier houd ik mij intensief bezig met de rol van verhalen in het openbaar bestuur.

Zoals zo vaak in de wetenschap is die belangstelling bij toeval ontstaan. In mijn geval min of meer als het bijproduct van mijn dissertatie-onderzoek. Ik deed midden jaren tachtig onderzoek naar de onbedoelde gevolgen van het zgn. de-institutionaliseringbeleid in de Verenigde Staten. Dat beleid omvatte een doelbewuste poging van de federale overheid om de rol van de traditionele inrichting in de behandeling van psychiatrische patiënten terug te dringen. De behandeling zou beter, en vooral goedkoper, kunnen plaatsvinden in ambulante klinieken en opvangcentra in de wijken. Helaas bleek al snel dat veel van de patiënten die uit de inrichting werden ontslagen voor verdere ambulante zorg, spoedig terugkeerden naar de inrichting; soms wel tien of twaalf keer per jaar. Dit stond bekend als het draaideurfenomeen. In mijn onderzoek probeerde ik meer te weten te komen over de achtergronden van dit psychiatrische recidivisme.

Als onderdeel van het onderzoek interviewde ik psychologen en maatschappelijk werkers in de inrichting. De street level bureaucrats van de inrichting zou je kunnen zeggen. De mensen die dag in dag uit verkeerden met de patiënten op de afdelingen. Vaak vroegen ze me na het interview of ik zin had om mee te gaan lunchen in een nabijgelegen eethuis. Tijdens de lunches viel het me op dat ze elkaar voortdurend verhalen zaten te vertellen over het werk in de inrichting. Wat me het meest trof was dat die verhalen zo anders van toon en inhoud waren dan de vele beleidsnota's die ik had gelezen in de loop van mijn onderzoek en de gesprekken met de inrichtingsdirectie of met ambtenaren van de stad Chicago, de plaats waar ik mijn onderzoek verrichtte. Dat waren zonder uitzondering formele, systematische verhandelingen over het

psychiatrie-beleid in de stad in de ons zo vertrouwde taal van beleidsdoelstellingen, de incidentie van bepaalde diagnostische categorieën, implementatie strategieën, budget-items, executive orders, en evaluatie-onderzoeken. De verhalen van mijn lunchgenoten daarentegen waren kleurrijk, meeslepend, vaak aangrijpend; bevolkt met de larger than life karakters van individuele patiënten en psychiaters, met extremen van goed en kwaad en doordrenkt met de tragiek van het leven aan de onderkant van de grootstedse samenleving. In die verhalen figureerde de verteller dikwijls als de benarde held die zich teweer wist te stellen tegen de willekeur van de inrichtingsdirectie of die er na schier bovenmenselijke inspanningen in slaagde om een bepaalde patiënt te helpen. Wat me vooral trof was de vanzelfsprekendheid van die verhalen. Iedereen die bij die lunches aanwezig was kon ze vertellen en beschikte over een heel reservoir aan gelijksoortige verhalen. Kennelijk vervulden die verhalen een functie voor de aanwezigen. Ik vermoedde dat de inrichtingswerkers door het vertellen van verhalen de spanningen afreageerden die het werken met zo'n moeilijke en hopeloze populatie met zich meebracht. En vorm van katharsis met andere woorden. Hoe dan ook, ik merkte bij mijzelf dat ik begon uit te zien naar de lunches; haast nog meer dan naar de officiële interviews.

Aanvankelijk was het niet meer dan een boeiende ervaring die ik opborg tezamen met de interviewprotocollen en de overige documenten, nadat ik het onderzoek had voltooid en gepromoveerd was. Maar niet lang daarna las ik een artikel over de groeiende belangstelling voor verhalen in allerlei wetenschappelijke disciplines zoals de

geschiedschrijving, de psychologie, de rechtwetenschappen, en zelfs de medische wetenschap. Die belangstelling was komen overwaaien uit de literatuurwetenschappen waar verhalen al sinds de dagen van Aristoteles werden bestudeerd als een afzonderlijk genre. Uit die literatuur over verhalen in die verschillende disciplines bleek dat verhalen veel meer functies vervulden dan alleen een kathartische. Artsen vertelden bijvoorbeeld verhalen om een goede diagnose te kunnen stellen (Hunter, 1991). Mensen die net gescheiden waren vertelden verhalen om betekenis te geven aan de ramp die hen was overkomen (Riessman, 1990). Historici schrijven hun bevindingen graag in verhalende vorm op om een coherente, afgeronde interpretatie van een bepaald tijdvak te kunnen geven (White, 1981). Kinderen vertellen in sommige situaties verhalen om een oplossing te vinden voor een moreel dilemma (Day, 1991). Het vertellen van verhalen, zo bleek, is zo oud als de mensheid zelf. De beroemde psycholoog Bruner stelt zelfs dat er twee fundamenteel verschillende manieren van denken zijn; twee paradigmatische, niet tot elkaar te herleiden manieren om menselijke ervaringen te ordenen: een logisch-wetenschappelijke en een verhalende of narratieve (Bruner, 1986)

Wat behelst die verhalende, narratieve manier van denken nu eigenlijk? En wat is de relevantie ervan voor één toegepaste wetenschap als de bestuurskunde? Voor een antwoord op die vragen gaan we opnieuw te rade bij Bruner. In één van zijn artikelen zegt hij, in een prachtige zinsnede, dat verhalen zich bewegen "in a landscape of action". Een omgeving van handelen en actie. Om te begrijpen wat hij daarmee bedoelt moet je je mentaal verplaatsen in de situatie van een contactambtenaar, bijvoorbeeld zo'n inrichtingswerker, of een bijstandsamtenaar of politieagent. Wat hun werk bovenal kenmerkt is de verplichting om iets te doen: een beslissing te nemen over een bijstandsaanvraag, iemand al dan niet te arresteren, een geagiteerde patiënt onder dwang medicatie toedienen, of wat dan ook. Dat lijkt vanzelfsprekend, maar je moet je

realiseren dat zulke ambtenaren altijd een tekort aan informatie hebben, dat de situatie fundamenteel onvoorspelbaar is (mensen zijn nu eenmaal grillig), dat ze onder grote tijdsdruk werken, en dat ze achteraf kunnen worden afgerekend op hun beslissingen. Dat brengt een behoorlijke dosis onzekerheid en emotionele spanning met zich mee. Daarbij komt dat veel situaties waarmee contactambtenaren zich geconfronteerd weten forse morele dilemma's bevatten. Dat wil zeggen, er zijn in sommige situaties voor de ambtenaar goede redenen om iets niet te doen (bijvoorbeeld geen arbeidsongeschiktheidsuitkering verstrekken omdat er geen aanwijsbare oorzaak van de klachten is) en er zijn even goede redenen om iets wel te doen (bijvoorbeeld wel die uitkering verstrekken omdat de klachten van die mevrouw reëel zijn en die mevrouw betrouwbaar en serieus over komt.) Voor zulke dilemma's bestaan geen afdoende oplossingsalgoritmen.

In zulke situaties, zo blijkt uit ons onderzoek, vervullen verhalen een onmisbare functie. Om dat te begrijpen moet ik iets zeggen over de aard van verhalen. Elk verhaal heeft een plot. Een plot moet je zien als een handelingsverloop met een begin, een midden, en een noodzakelijke afronding. Door het plot heeft een verhaal altijd iets overtuigends en ontkoombaars; iets van "zo moet het gegaan zijn en niet anders". De lezer of toehoorder heeft het niet direct in de gaten, maar elk verhaal is in feite zo geconstrueerd dat het onlosmakelijk verbonden is met zijn conclusie. Je zou kunnen zeggen: eerst is er de conclusie en dan het verhaal. Alle elementen van een verhaal zijn erin opgenomen om de conclusie te ondersteunen. In alledaagse verhalen bestaan die elementen vooral uit de details van de situatie. Een verhaal is nooit abstract. Allerlei concrete details worden zo gerangschikt dat ze onmiskenbaar leiden naar de conclusie. (Voor een goed voorbeeld verwijs ik naar het geval van de Somalische vrouw dat ik beschrijf in mijn artikel in *Beleid & Maatschappij*. (1997: 7-20)) een verhaal is daarmee altijd een constructie; een doelbewuste, betekenisvolle, en functionele representatie van een stukje alledaagse

werkelijkheid. Volgens de beleidswetenschapper Roe vervult een verhaal voor een ambtenaar enigszins de functie van een landkaart (Roe, 1994). Wie een verhaal heeft weet niet alleen welke richting hij op moet, maar heeft tevens een rechtvaardiging voor de eenmaal ingeslagen weg.

Nu zou iemand gemakkelijk kunnen tegenwerpen dat een verhaal daarmee een nogal gratis karakter krijgt; dat de verdenking ontstaat dat verhalen een rechtvaardiging achteraf vormen van lichtvaardig genomen besluiten of ondoordachte handelingen. Dat gevaar is in zoverre niet zo groot omdat een verhaal altijd gericht is op een publiek, en voor een deskundig publiek is niet elk verhaal zo maar acceptabel. Een verhaal moet plausibel en overtuigend zijn, en wat een verhaal plausibel en overtuigend maakt zijn allerlei stilzwijgende regels, gewoonten en conventies waarmee het publiek zonder dat het zich daarvan rekenschap geeft, vertrouwd is. Veel verhalen tijdens de lunches in Chicago bijvoorbeeld gingen over patiënten die zich onrechtmatig, door het simuleren van symptomen, toegang hadden verworven tot de inrichting. Maar de conclusie dat een patiënt simuleerde werd nooit lichtvaardig getrokken. (Daarvoor waren de consequenties voor de patiënt te zwaar.) Aan de eventuele conclusie "deze patiënt simuleert" ging de presentatie en weging van talloze sprekende details vooraf en werden er andere gelijksoortige verhalen verteld die licht konden werpen op het geval dat onderwerp van discussie was tijdens de lunch. ("Jouw verhaal lijkt op een geval dat ik een paar maanden geleden meemaakte etc. Nee, dit is toch anders want etc.") Op gelijksoortige wijze kan een bijstandambtenaar ook niet zomaar met elk verhaal aankomen om een beslissing te rechtvaardigen. Zijn of haar verhaal wordt afgezet door collega's en chefs tegen de gangbare morele categorieën van onze samenleving, tegen wat juridisch gebruikelijk of geboden is, tegen wat gebruikelijk is in de organisatie, en tegen algemene principes van menselijkheid.

De afgelopen jaren heb ik met een aantal studenten bijstandsmaatschappelijk werkers en

verzekeringsgeneeskundigen geïnterviewd. Naar mijn oordeel kan een exploratie van de rol van verhalen in het openbaar bestuur alleen maar op vruchtbare wijze worden uitgevoerd indien het is gebaseerd op nauwgezet empirisch onderzoek. Daarbij vroegen wij deze ambtenaren om te vertellen, aan de hand van concrete cliënten, welke beslissingen zij hadden genomen over het al dan niet toekennen van een uitkering. Die interviews zijn we momenteel aan het analyseren. Een van onze oogmerken daarbij is het achterhalen op welke wijze morele oordelen een rol spelen bij zulke beslissingen. Van de resultaten doe ik op dit moment verslag in een Engelstalig boek.

Het onderzoek naar verhalen gaat op dit moment verschillende kanten op. Samen met Rogier Hartendorp, een doctoraalstudent van de Erasmus Universiteit, exploreer ik wat de mogelijkheden zijn van een zgn. prosodische analyse van verhalen. Het uitgangspunt bij een prosodische analyse is dat de structuur van het verhaal niet bepaald wordt door inhoudelijke categorieën, maar door ritme, klemtoon, verschillen in toonhoogte, metrum e.d. De eerste resultaten zijn bijzonder veelbelovend. Een andere ontwikkeling is ons onderzoek naar de relatie tussen het verwerven en genereren van nieuwe kennis in organisaties en het vertellen van verhalen.

Volgens recente theorieën over kennisverwerving berust een groot deel van het functioneren van organisaties op informele, stilzwijgende kennis - know how zoals het in de literatuur wordt genoemd. (Cook & Brown, 1998). Een onbeantwoorde vraag in dit onderzoek is hoe de leden van een organisatie erin slagen om op deze informele, stilzwijgende kennis op doeltreffende wijze aan elkaar over te brengen. Ons onderzoek suggereert dat verhalen waarschijnlijk een belangrijke communicatiemedium vormen in dit verband. Mathilde Meijers, aio binnen ons departement, onderzoekt in hoeverre deze stelling klopt voor het functioneren van beleidsnetwerken in complexe beleidsvraagstukken.

Literatuur:

- Bruner, J. (1986), Actual Minds, possible worlds. Harvard University Press, Cambridge

- Cook, J.N., J. Brown (1998), Bridging Epistemologies, Manuscript.
- Day, J.M. (1991), "The moral audience: on the narrative mediation of moral "judgement" and moral "action"". New Directions for Child Development, 54.
- Hunter, K.M. (1991), Doctor's stories: The narrative structure of medical knowledge. Princeton University Press, Princeton.
- Riessman, C.K. (1990), Divorce talk: Women and men make sense of personal relationships. Rutgers University Press, New Brunswick.

- Roe, E. (1994), Narrative policy analysis, theory and practice. Duke University Press, Durham.
- Wagenaar, H. (ed.)(1997), "Beleid als fictie. Over de rol van verhalen in de bestuurlijke praktijk." Beleid & Maatschappij, XXIV, 1.

Henk Wagenaar
 Werkzaam bij het departement bestuurskunde in Leiden

advertentie

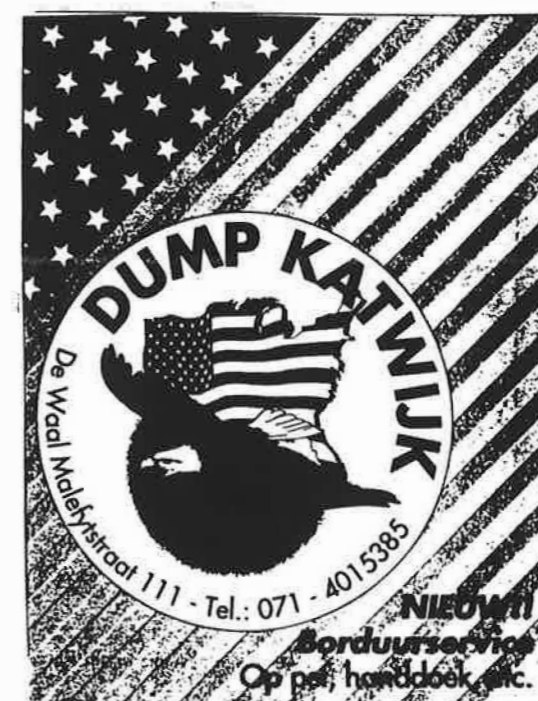

Zoekt u duurzame kwaliteit?
 Het adres voor het borduren van:

U vindt ons in het pand van de Dampschep!

- relatiegeschenken
- promotieartikelen
- bedrijfskleding
- gewoon voor de gezin

schoolstraat 74-2225 KM-Katwijk - tel/fax: 071-4074263
 (zie plattegrond) buslijn 41 stopt 100 meter bij ons vandaan

Stitch
2000

Zelfportret

Wim van Noort

Boven het 'zelfportret' van Arjen Boin in Bestuurskundige Berichten van april 1998 stond het woord 'Toeval' en dat predikaat is ook op mijn 'wetenschappelijke loopbaan' van toepassing.

Bij toeval heb ik in 1975 gekozen voor de studie sociologie; eigenlijk had ik liever economie of politicologie gestudeerd, maar dan kon toen in Leiden niet. (Er was in die tijd evenmin een opleiding bestuurskunde, maar ik zou er in 1975 als 'socialistisch student' niet over gepiekerd hebben om daarvoor te kiezen.)

Bij toeval werd ik in 1979 student-assistent bij de toenmalige vakgroep Algemene en Wijsgerige Sociologie; mijn belangrijkste reden was dat er dat jaar bij sociologie afstudeerrichting aangeboden werd. E. Abma assisteren bij zijn organisaties en macht. Abma gold radicale studenten en medewerkers uitwassen van de 'democratisering' onderwijs en hem is het leven dan en kan het zelf echter prima met op het spoor gezet van empirisch sociaal-wetenschappelijk onderzoek naar verenigingen en sociale bewegingen.

om naar die post te solliciteren
geen in mijn ogen aantrekkelijke
Ik moest onder andere prof. dr.
onderzoek naar particuliere
destijds als de 'boeman' van
wegens zijn verzet tegen
en allerlei 'vernieuwingen' in het
ook flink zuur gemaakt. Ik kon
hem vinden en Abma heeft mij

Mede dankzij Abma kreeg ik in de loop van de jaren tachtig diverse tijdelijke aanstellingen als onderzoeker. Ik hield me onder andere met de kraakbeweging en het (grotendeels falend) 2milieubeleid bezig en mijn onderzoeksactiviteiten culmineerden in het geschrift 'Bevlogen bewegingen. Een vergelijking van de anti-kernenergie-, kraak- en milieubeweging', waarop ik in 1988 promoveerde.

Intussen was ik, wederom toevallig, halverwege de jaren tachtig verzeild geraakt in de voormalige vakgroep Organisatiesociologie/Organisatiekunde, met als grote man de organisatiesocioloog prof. dr. C.J. Lammers. Ik gaf onderwijs in de organisatiesociologie en verrichtte onderzoek op dat terrein, wat onder meer geresulteerd heeft in een door Lammers en mij geredigeerde bundel over

intermediaire organisaties en een samen met Lammers en dr. A.A. Mijs gerealiseerde totaal herziene editie van het handboek Organisaties vergelijkenderwijs.

In die tijd maakte ik voor het eerst kennis met (studenten) bestuurskunde. De 'founding father' van de Leidse bestuurskunde, prof. dr. A. van Braam, had samen met enkele medewerkers een zelfstandige opleiding uit de grond gestampt, die in korte tijd razend populair werd. Sociologie was één van de leveranciers van het onderwijs voor studenten bestuurskunde, waarvan velen het vak organisatiesociologie volgden.

In 1986 viel als onderdeel van één van de vele reorganisaties in het hoger onderwijs het doek over de Leidse studierichting sociologie. Sindsdien was sociologie in Leiden een 'basisvoorziening', die 'dienstverlenend onderwijs' moest verzorgen voor andere studierichtingen, met bestuurskunde als (verreweg) de grootste afnemer. Ik was één van de weinige overgebleven Leidse sociologen en gaf in het vervolg ook onderwijs in de algemene sociologie, onder andere voor studenten bestuurskunde.

Ook als basisvoorziening was sociologie geen rust gegund en reeds in 1990 opperde het toenmalige faculteitsbestuur de gedachte om sociologie te veranderen in een sterfhuis. Ik assisteerde toen als secretaris van de vakgroep Lammers bij zijn geslaagde pogingen de sociologie te redden. Tijdens de laatste grote, door het faculteitsbestuur geëntameerde reorganisatie ('MOT') moest ik wederom, nu samen met mijn collegae prof. dr. J.J van Hoof en mevr. drs. M.C. Dozy, de spreekwoordelijke barricaden op.

Het resultaat van alle tumult is dat de 'laatsten der sociologen', Dozy, Van Hoof en ik, onderdak gekregen hebben bij het Departement Bestuurskunde, waar we de 'leerstoelgroep Sociologie' vormen. Dit was een voor de hand liggende maatregel, omdat we immers vooral onderwijs aan studenten bestuurskunde geven en er bovendien een duidelijke inhoudelijke verwantschap tussen bestuurskunde en sociologie bestaat. We zijn door de bestuurskundigen gastvrij ontvangen en rekenen dan ook op een prettige en succesvolle samenwerking.

De komende tijd zal ik mijn huidige onderwijsactiviteiten voortzetten. Ik zal dus samen met mijn collega's cursussen algemene sociologie, organisatiesociologie en organisatiekunde verzorgen. Ik vind onderwijs leuk en in de regel vallen de (mede) door mij gegeven vakken bij studenten in de smaak.

Met betrekking tot het onderzoek zullen mijn inspanningen de komende tijd vooral gericht zijn op de uitvoering van het onderzoekprogramma van de 'leerstoelgroep Sociologie', dat de fraaie titel

'Paradoxen van organisatievernieuwing' heeft. Ik begeleid in dat kader een tijdelijk onderzoeker, dr. J. Meloen, die organisatievernieuwing in de non-profitsector onder de loep neemt. Mijn belangstelling gaat daarbij vooral uit naar organisatievernieuwing in de amateursport, één van de twee geselecteerde casus. Daarnaast hebben Van Hoof en ik het voornemen een geïntegreerde arbeids- en organisatiesociologische inleiding te schrijven.

Wederom min of meer bij toeval ben ik verzeild geraakt in kringen van Leidse theologen en de komende tijd zal ik samen met de Leidse godsdienstsocioloog dr. M.B. ter Borg mijn licht laten schijnen op de toekomst van religie en op religieuze polemieken. Ook houd ik mij nog incidenteel bezig met collectieve actie en sociale bewegingen.

Het zal inmiddels hopelijk duidelijk zijn dat mijn interesses niet beperkt zijn tot de organisatiesociologie. Ook vraagstukken van levensbeschouwing, zingeving en religie, de ontwikkeling van de massacultuur, inclusief de popmuziek, en veranderingen in de wereld van de sport hebben mijn belangstelling. Dit zijn thema's die bij mijn weten in de Leidse Faculteit der Sociale Wetenschappen onderbelicht zijn, hetgeen vreemd is voor een sociale faculteit. Ik hoop echter dat er in het Pieter de la Court-gebouw genoeg docenten én studenten te vinden zullen zijn die mijn belangstelling delen!

Wim van Noort

advertentie

EEN SCHONE WAS VOOR DE HELE KLAS

LEASE

STUDENTEN HUREN HUN WASMACHINE, DROOGAUTOMAAT ETC. BIJ SPLASH LEASE!

VANAF € 38,- P. M.

0800-0220202

SPLASH LEASE

Internet: www.splash.nl/splash - E-mail: info@splash.nl

"Brazil '98, a world of possibilities"

S. Baggerman

Zes bestuurskunde studenten van de Universiteit Leiden gaan in november 1998 als onderdeel van het ICR-project onderzoek doen in Brazilië. De Stichting International Contract Research is een samenwerkingsverband tussen de Rijksuniversiteit Leiden en de Erasmus Universiteit Rotterdam en wordt dit jaar gevormd door vijftien bestuurskunde studenten van de Erasmus Universiteit Rotterdam en de Universiteit Leiden en drie gespecialiseerde studenten van de opleiding Talen en Culturen van Latijns-Amerika.

Het project bestaat uit drie peilers: het schrijven van een Algemeen Bestuurskundig Landenonderzoek, het uitvoeren van contractonderzoeken voor overheidsinstellingen en bedrijven en het organiseren van een congres ter afsluiting van het project. Organisaties hebben via dit project de mogelijkheid om specifieke vragen en aandachtsvelden door studenten bestuurskunde te laten onderzoeken. Elk jaar wordt een ander land bezocht om daar het onderzoeksproject uit te voeren. Vorige landen waren Zuid-Afrika, Indonesië en India. Dit jaar heeft de Stichting ICR Brazilië als bestemming voor het onderzoek gekozen. Het project wordt begeleid door twee docenten waaronder Frans Jorna van de bestuurskunde vakgroep in Leiden.

Momenteel is de onderzoeksgroep bezig met het schrijven van het boek. Dit onderzoek is onafhankelijk en wordt voorafgaand aan de onderzoeksreis verricht. De verkregen kennis wordt gebruikt als voorkennis voor het contractonderzoek. Dit Algemeen Bestuurskundig Landenonderzoek wordt uitgevoerd door middel van literatuurstudie en interviews.

Onderstaande is een bewerkte passage uit de verschillende hoofdstukken van deel I van het Algemeen Bestuurskundig Landenonderzoek.

'Brazilië; meer dan voetbal en carnaval alleen'.

Wanneer je denkt aan Brazilië denk je al gauw aan het Braziliaanse nationale voetbalelftal, dat behoort

tot de beste ter wereld en aan het legendarische carnaval in Rio de Janeiro. Ondanks de grote invloed die deze fenomenen hebben op het dagelijkse bestaan van de Braziliaan, bestaat Brazilië uit meer dan dit alleen.

De Federatieve Republiek Brazilië behoort tot de vijf grootste landen ter wereld. Het beslaat 47% van Zuid-Amerika en is daarmee het grootste land van dit continent. Het grenst aan twaalf andere Zuid-Amerikaanse landen. In totaal heeft Brazilië een oppervlakte van 8.511.996 km². Dit is 240 keer de oppervlakte van Nederland. Brazilië heeft 159 miljoen inwoners. Hiermee behoren ze ook qua inwonertal tot de top van de wereld. Het land is echter niet dichtbevolkt. Er wonen gemiddeld ongeveer 18 mensen per km². Vooral in vergelijking met Nederland, waar 457 mensen per km² wonen, is dit een schril contrast.

Eén van de belangrijkste natuurgebieden ter wereld, het Amazonegebied bestrijkt ongeveer 58% van Brazilië. Het wordt beschouwd als het rijkste tropisch natuurgebied. Er leven meer vissen, vogels en insecten dan waar ook ter wereld en er worden voortdurend nieuwe planten-, boom- en diersoorten ontdekt. De verwoesting van dit unieke regenwoud is catastrofaal voor het ecosysteem. Volgens Greenpeace verdwijnen er elk jaar 17.500 diersoorten en worden er wereldwijd elke minuut 10.000 bomen gekapt. Volgens cijfers van de organisatie voor voedselvoorziening en landbouw van de Verenigde

Naties, de FAO, werd in 1990 ongeveer 220.000 km² gerooïd of verbrand. Dat is ongeveer vijf maal de oppervlakte van Nederland. Naast de sociale en ecologische gevolgen wordt er ook steeds meer gevreesd voor wereldwijde klimatologische veranderingen.

De originele bewoners van Brazilië zijn de Indianen. Zij leefden in de bossen en langs de rivieren. Op het moment dat de Portugezen, in het begin van de 16e eeuw, Brazilië ontdekten, leefden er naar schatting 1 a 2 miljoen Indianen. Zij werden door de Europeanen gebruikt als slaven en velen van hen stierven aan ziektes die door deze Europeanen waren meegenomen. Later stierven zij doordat er steeds meer van het tropisch regenwoud, waar zij leefden, verdween. Op het moment zijn er naar schatting nog slechts 150.000 Indianen over. Zij leven voor het grootste deel in reservaten.

De Europese immigranten ontwikkelden grote suikerplantages en gedurende 150 jaar was Brazilië de grootste suiker leverancier ter wereld. Voor het werk op deze plantages gebruikten de Europeanen slaven die zij uit Afrika lieten komen. Huwelijken en relaties tussen deze drie groepen hebben er toe geleid, dat Brazilië een ware smeltkroes van culturen is geworden. De meerderheid van de Braziliaanse samenleving bestaat uit halfbloeden. Dit zijn voor het grootste gedeelte mensen met een donkere huidskleur. Hier komt men echter niet zo makkelijk voor uit. Over het algemeen zouden Brazilianen vrij tolerant zijn tegenover minderheden. Dat sluit vooroordelen echter geenszins uit. Bestaande spanningen worden echter niet op de spits gedreven, wat er toe leidt dat bestaande conflicten ook niet aangepakt worden.

Een populair gezegde luidt: 'In Brazil there is no racism; the negro knows his place'. Over het algemeen wordt het woord 'zwart' geassocieerd met 'lelijk', 'smerig' of 'crimineel'. De dikwijls bezworen rassendemocratie is niet meer dan een illusie. Blanken vinden zwarten minderwaardig en hoe donker ze zijn hoe verder ze in achtung dalen. Er wordt echter altijd beweerd dat de minachting voor zwarte mensen louter sociale discriminatie is en niets te maken heeft met de

raszuiverheid. Het is waar dat over het algemeen de zwarten tot de onderste laag van de samenleving behoren, het grootste percentage analfabeten kent en de helft minder dan het minimumloon verdient. Daarbij komt nog eens dat criminelen voor het grootste deel zwart zijn. Men associeert het woord zwart met arm en vice versa. Reeds bestaande vooroordelen worden versterkt door gevoelens als angst en wantrouwen. Desondanks hebben blank en zwart van oudsher zonder angst dicht naast elkaar geleefd. In de koloniale tijd is integratie altijd bevorderd en bovendien was het een algemeen gebruik dat blanke mannen er donkere vrouwen op na hielden. Hun kinderen stegen een sport op de sociale ladder.

Rassendiscriminatie was altijd subtiel, onder de oppervlakte en vaag. Daarom kunnen velen beweren dat er geen sprake was van discriminatie. In de hoogste klasse is de scheiding blank-zwart het sterkst. De koloniale nalatenschap heeft zich zo diep in het bewustzijn genesteld, dat overblijfselen van het feodale stelsel tot op de dag van vandaag hun sporen in het dagelijks leven hebben achtergelaten.

Brazilië kent veel armoede die de grootste oorzaak is geweest van de enorme bevolkingsgroei sinds de jaren 60. In dertig jaar is de bevolking met de helft toegenomen. De grootste bevolkingstoename vindt plaats in de onderste lagen van de samenleving. Hiervoor zijn een aantal redenen aan te dragen. Ten eerste zijn grote families belangrijk om te kunnen overleven, aangezien kinderen al vroeg geld kunnen verdienen. Ten tweede speelt de Katholieke kerk, inzake de geboorteregeling een grote rol. Tenslotte zijn de gebrekkige seksuele voorlichting en het macho gedrag van mannen (een 'echte' man moet zoveel mogelijk kinderen hebben) een belangrijke reden voor de bevolkingstoename. Door een betere voorlichting en het besef van de lasten en de hoge kosten die er toch ook verbonden zijn aan het hebben van veel kinderen neemt de enorme bevolkingsgroei de laatste jaren iets af. Desondanks is de ontwikkeling nog veel te traag.

Brazilië is weliswaar niet overbevolkt in absolute zin,

dat wil zeggen gerekend naar de verhouding tussen de landoppervlakte en de bevolking, maar beslist wel in relatieve zin, gemeten naar de verhouding tussen de economische capaciteit en het aantal inwoners. Wat ook een probleem vormt is het feit dat bijna de helft van de bevolking jonger is dan twintig jaar.

De sociale ongelijkheid is kenmerkend voor het land. Brazilië is een land van uitersten. Dertig procent heeft een redelijk tot zeer goed bestaan. De overige zeventig procent moet rondkomen van een inkomen van minder dan twee keer het minimumloon per maand. De sociale ongelijkheid hoort tot de meest schrijnende ter wereld. Dat komt omdat de twee uitersten zover uit elkaar liggen: de kleine bovenlaag is zeer vermogend, terwijl het grootste deel van de bevolking zich in een zeer armzalige positie begeeft. Uit een onderzoek van de Wereld Bank van een aantal jaren geleden is gebleken, dat Brazilië de grootste concentratie van rijkdom kent. Uit een meer recentelijk onderzoek bleek dat 50% van de armsten en 1% van de rijksten hetzelfde nationale inkomen hadden. Voor velen is het haast onmogelijk om normale zaken als voedsel, onderwijs en zorg na te streven. Vooral de donkere bevolking krijgt weinig kansen om hun sociale status te verbeteren. De oorsprong van de extreme sociale verschillen zijn vooral terug te voeren op de levensvorm van de Fazendas. Dit feodale systeem van grote, op slavenarbeid gebaseerde landgoederen, beïnvloedt ook tegenwoordig nog de maatschappelijke structuren en het politieke en sociale gedrag in Brazilië.

Na de economische crisis van de jaren 80 zijn de inkomensverschillen bijna groter dan ooit tevoren. Het aantal armen is schrikbarend gestegen. Ook geografisch is de rijkdom ongelijk verdeeld. Het zuiden, het zuidoosten en het middenwesten zijn welvarender dan het noordoosten. Daar woont eenderde van de bevolking, maar wordt slechts 14 % van het nationale inkomen verdiend. Het inkomen per hoofd van de bevolking is er de helft van het landelijk gemiddelde. Er leven hier vrijwel alleen seizoenarbeiders die leven van de oogst van de suikerrietplantages. In geval van een misoogst is de

nood het hoogst. Bijna 90% leeft op de grens van het bestaansminimum. De trek naar de stad is dan ook groot. De meeste komen terecht in de favelas. Oorspronkelijk was favela de naam van een heuvel in Rio de Janeiro, waarop arme, door de samenleving uitgestoten mensen hutten hadden gebouwd. De nood op het platteland bereikte de steden en de sloppenwijken schoten als paddestoelen uit de grond. In Rio werden steeds meer hellingen bewoond, die weldra allemaal favela werden genoemd. Vele andere steden beleefden een soortgelijke ontwikkeling en al spoedig kregen sloppenwijken in het hele land de naam favela en zijn bewoners favelados. De meeste mensen hier lijden aan kwalen als honger, gebrekkige hygiëne, werkloosheid, een slechte gezondheid en agressie. Er is zeer veel criminaliteit. Als men al werk vindt, verdient men minder dan het minimumloon. Met ongeveer 100 tot 120 gulden per maand behoort dit tot het laagste ter wereld. Kinderen worden veelal aan hun lot overgelaten. Zij zijn criantas da rua, kinderen van de straat. Sao Paulo telt alleen al minstens 2 miljoen, door de ouders verlaten minderjarigen die, georganiseerd in bendes, door de stad trekken.

Desondanks hebben de Brazilianen veel humor en zijn het echte levensgenieters. Vooral het jaarlijkse carnaval is hier het bewijs van. Muziek is van grote invloed op het dagelijks leven. Tijdens de militaire dictatuur was muziek één van de belangrijkste uitlaatkleppen van de bevolking. Het carnaval is de jaarlijkse explosie van de samba. De 'sambascholen' komen in wedstrijdverband tegen elkaar uit om te beslissen wie de beste samba enredo (uitbeelding van een thema) van het jaar heeft. Ondanks de steeds verdergaande commercialisering en de deelname van steeds meer blanke middenklassers aan de sambascholen, is het carnaval nog altijd het feest van de arme, zwarte bevolking. Tijdens het carnaval worden de sociale, raciale en seksuele rollen omgedraaid. Voor een nacht zijn de zwarte mannen en vrouwen de koningen en prinsessen van het feest.

S. Baggerman
Onderzoeker ICR 1998

Paars II

B. Swinkels

Het heeft nog niet eens zo lang geduurd voordat ze met koningin Beatrix op de trappen van paleis Noordeinde stonden. Ongeveer drie maanden duurde het om een tweede kabinet Kok, 'Paars II', samen te stellen.

Zes PvdA-leden, zes VVD-leden en drie D66-leden zullen de komende jaren de Nederlandse staat gaan aanvoeren. Tijd om eens de ministeries langs te gaan en te kijken wie waar zit en welke problemen zich kunnen voordoen.

Algemene Zaken

Wim Kok (PvdA) wordt voor de tweede keer minister-president en tevens minister van Algemene Zaken. Zijn taak zal het zijn om de ministers bij elkaar te houden en de koers van het kabinet te bewaken. Dit zal echter moeilijker gaan dan tijdens het eerste paarse kabinet. In tegenstelling tot 'Paars I' telt 'Paars II' veel politieke zwaargewichten die zich niet zo snel de kaas van het brood zullen laten eten. Minister-president Kok zal dus zich meer als sterke leider moeten presenteren om de eenheid in de regering te bewaren.

Economische Zaken

De VVD'er Annemarie Jorritsma is naast minister van dit departement ook één van de twee vice-premiers van 'Paars II'. Zij was in het vorige kabinet minister van Verkeer en Waterstaat en heeft nu al aan haar opvolgster op dit departement laten weten dat de beslissing over de uitbreiding van Schiphol ook een zaak voor Economische Zaken is. Of deze opvolgster (Netelenbos, PvdA) er ook zo over denkt is nog maar de vraag. Gezien het feit dat Jorritsma als een beetje eigenwijs en ongeduldig te boek staat kan dit nog wel conflictstof opwerpen.

Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS)

Els Borst (D66) is de tweede vice-premier in dit kabinet en zij is voor de tweede maal minister van VWS. Zorg is één van de speerpunten van 'Paars II' en daarom krijgt VWS er in deze kabinetsperiode een grote hoeveelheid geld bij. Hiermee moet Borst een

einde maken aan de lange wachtlijsten in deze sector, de uit de pan rijzende kosten van medicijnen en het gebrek aan personeel in ziekenhuizen en dergelijke. De huidige personeelsgroepen in de zorgsector zijn het wachten op meer collega's en salaris inmiddels beu, en het ziet er naar uit dat minister Borst nog een zware kluit aan dit probleem krijgt.

Binnenlandse Zaken

De ex-burgemeester van Rotterdam Bram Peper (PvdA) is hier nu de baas. Zijn vertrek uit Rotterdam was vrij onverwacht, en niet iedereen is er blij mee dat hij nu op Binnenlandse Zaken zit. Bij sommige mensen is hij niet al te geliefd vanwege zijn in hun ogen wat arrogante houding en manier van doen. Peper wordt in zijn nieuwe functie al meteen geconfronteerd met zijn verleden, want hij moet nu in de nasleep van de affaire Brinkman nog een rapport laten maken over het politiewezen en de rol van hemzelf als burgemeester!

Voorts krijgt hij te maken met de problemen van politie en criminaliteit, waar hij als Minister van Binnenlandse Zaken samen met zijn collega van Justitie over moet beslissen.

Verkeer en Waterstaat

Tineke Netelenbos (PvdA) wordt belast met de netelige zaak over de uitbreiding van Schiphol en de files in Nederland. De VVD vindt dat er te weinig geld uit wordt getrokken voor wegen en zij zal dus een ideale zondebok zijn voor de VVD als er straks nog steeds een fileprobleem zal zijn.

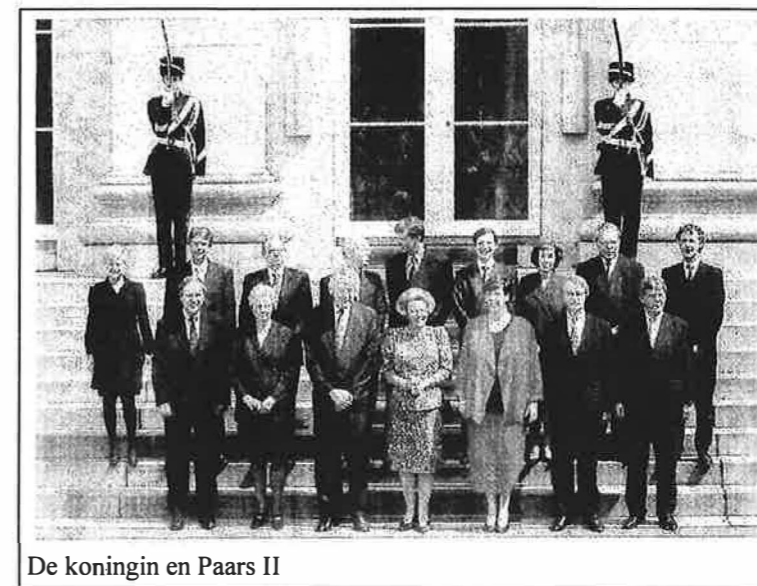
Financiën

De altijd vrolijke VVD'er Gerrit Zalm komt voor de tweede achtereenvolgende keer op dit ministerie. Ondanks zijn vrolijkheid weet hij beter dan wie dan ook dat de fundamenten voor het financiële kader van 'Paars II' op het nodige drijfzand zijn gebouwd. De aardgasbaten zullen tegenvallen en hij moet ook nog gedaan zien te krijgen dat Nederland minder kan gaan betalen aan de Europese Unie. Als dit niet lukt en de economie krijgt een tegenslag, dan zullen nieuwe bezuinigingen nodig zijn. Dit laatste geeft altijd de nodige politieke problemen.

zal de lastige taak krijgen in de voetsporen van Pronk te moeten treden. En, zoals uit het voorgaande stukje over VROM al blijkt, is minister Pronk niet geheel van plan zijn vroegere post met rust te laten. Voor Herfkens is het dus noodzakelijk dat zij zijn (ongewenste) inmenging weet tegen te houden, wil zij een eigen koers kunnen varen.

Justitie

Na het vertrek van Winnie Sorgdrager (D66) trekken de kruitdampen rond dit ministerie een beetje op, maar haar opvolger, Ben Korthals (VVD), zal een

De koningin en Paars II

Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu (VROM)

Jan Pronk (PvdA) was de voorgaande twaalf jaar Minister van Ontwikkelingssamenwerking. Toen dit departement naar zijn smaak niet genoeg geld kreeg zei hij hier niet terug te willen keren. Nu hij op VROM terecht is gekomen vragen velen zich af of hij meer een 'beroepsminister' is dan een minister die zowel goede als slechte tijden niet uit de weg gaat. Zijn hart ligt echter nog bij zijn eerste departement en hij hield op de eerste dag van zijn ministerschap op VROM een toespraak over de situatie in Indonesië, en niet over milieu, wat te denken geeft voor de toekomst.

Ontwikkelingssamenwerking

Hier komt Evelien Herfkens (PvdA) te werken. Zij

moeilijke taak hebben om het geschonden vertrouwen tussen het Openbaar Ministerie en Justitie te herstellen. Voorts is Korthals samen met Peper van Binnenlandse Zaken verantwoordelijk voor de politie en daar zijn ook de nodige problemen te verwachten. Zie de toename van buitensporig geweld op straat bijvoorbeeld.

Defensie

Frank de Grave (VVD) wordt het niet echt makkelijk gemaakt. Nog geen week in zijn nieuwe functie en hij werd al geconfronteerd met nieuwe ontwikkelingen rond de Srebrenica zaak. Voorts mag hij een niet geringe hoeveelheid bezuinigingen doorvoeren. De Grave wacht de zeer moeilijke taak om deze uit te voeren en tegelijkertijd het moreel bij het defensiepersoneel hoog te houden. Voorts moet hij ervoor

zorgen dat de Nederlandse defensie door de bezuinigingen haar NAVO- en VN-taken kan blijven uitvoeren. Hoe dat met minder geld kan is ook bij de VVD zelf de vraag, en hierover zal de komende jaren nog veel over gedebatteerd worden.

Buitenlandse Zaken

Jozijs van Aartsen (VVD) mag er samen met zijn collega van Financiën Zalm voor gaan zorgen dat de Nederlandse betalingen aan de Europese Unie met 1,3 miljard moeten verminderen gedurende de komende vier jaren. Zonder deze 'bezuinigingen op Europa' worden de financiële fundamenten van het kabinet aangetast en ziet de toekomst er een stuk minder rooskleurig uit.

Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV)

De ex-burgemeester Hayo Apotheker (D66) krijgt hier de taak om de inkrimping van de kippensector in goede banen te leiden. Hiernaast moet hij ook nog de verdere verkleining van de varkenssector afronden. Nu na de varkens de kippen aan de beurt zijn kan Nederland weer veel spanning in de landbouwsector verwachten aangezien veel voormalige varkensboeren nu in de kippen zitten.

Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW)

VVD-minister Loek Hermans volgt hier de bij veel studenten bekende Jo Ritzen op. In plaats van bezuinigingen krijgt Hermans echter meer geld dan zijn voorganger. Dit is echter grotendeels gereserveerd voor klassenverkleining en keerzijde is dat het HBO-onderwijs met een paar honderd miljoen minder moet zien te functioneren.

Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW)

Voormalig SER-voorzitter Klaas de Vries (PvdA) zal bij gelijkblijvende of hogere economische groei het aantal uitkeringen zien dalen en de werkgelegenheid zien stijgen. Mocht dit echter niet het geval zijn dan heeft hij een probleem en zal hij bij minister Zalm van Financiën voor meer geld moeten aankloppen. Aangezien deze laatste daar, met het oog op het regeerakkoord, niet veel voor zal voelen kan De Vries nog met grote problemen komen te zitten.

Grote stedenbeleid en Integratie

Deze nieuwe ministerspost voor Roger van Boxtel (D66) is het resultaat van de eisen van D66, dat drie ministers in het nieuwe kabinet wilde hebben. Hoewel zij gezien de verkiezings- uitslagen hier niet echt recht op hadden, zeker in verhouding tot de resultaten van VVD en PvdA, is er uiteindelijk een nieuwe post gecreëerd om de formatie te redden. Van Boxtel moet echter genoeg geld van andere collega's zien te krijgen om te voorkomen dat hij er niet voor spek en bonen bij zal zitten.

Al met al lijkt het dat het nieuwe paarse kabinet het niet zo makkelijk zal krijgen als zijn voorganger. Conflictstof ligt er genoeg en de meeste ministers van dit kabinet zijn ervaren rotten die zich het gras niet zo makkelijk voor de voeten zullen laten wegmaaien. Het is voorlopig dan ook maar afwachten of de vier jaren zullen worden 'uitgezeten'.

Bob Swinkels
Student bestuurskunde in Leiden

WIL JIJ OOK

IN DE REDACTIE VAN DE

BESTUURSKUNDIGE BERICHTEN?

AARZEL NIET EN

KOM DAN LANGS IN DE B.I.L- KAMER!!!

Spiegelingen

door Mark Rutgers

Besturen is een serieuze zaak, zo ook de bestuurskunde. Zonder nu bijzondere betekenissen aan het achtervoegsel 'kunde' te hechten of ons vakgebied te reduceren tot een soort 'verhaalkunde' is er over serieuze zaken dikwijls veel te leren door deze minder serieus te benaderen. Daarbij valt te denken aan de (tegenwoordig vrij onbekende) strip Koning Hollewijn van Maarten Toonder waarin de 'ambtelijke molens' ooit figureerden als een constructie waar documenten in gaan aan de ene zijde en volledig voorzien van de benodigde stempels en zegels weer aan de andere zijde uitrollen. Meer inhoudelijke inzichten over het reilen en zeilen van het openbaar bestuur zijn te krijgen uit de 'echte' literatuur, zoals (natuurlijk) 'Het Bureau' van Voskuyl en de 'Inleiding tot de kennis van de ambtenaar' van A. Alberts. Ze roepen niet alleen een sfeer op die niet te vatten is in theoretische beschouwingen en tegelijkertijd het beeld van het openbaar bestuur dat in onze samenleving leeft.

Een curieuze tussenvorm betreffen wijze serieuze inzichten over illustraties. Enkele daarvan hebben kers bereikt en worden aangehaald

Twee springen er in dit verband uit. Om te beginnen C. Northcote Parkinson's 'Parkinson's Law or the Pursuit of Progress' ('De wet van Parkinson') uit 1958. Deze 'wet' luidt: "Arbeid dijt uit naarmate er meer tijd beschikbaar is voor zijn voltooiing." Het geeft bijvoorbeeld in het hoofdstuk 'de belangrijkheidszeef' een formule om te bepalen waar de belangrijkste persoon op een cocktail party (tijdsbeeld vijftiger jaren!) te vinden is: in vak E/7 op een tijdstip tussen U + 75 en U + 90. Dit is dan ook de zogenaamde cocktail formule. Op zichzelf is het best aardig om het boekje op een zondag middag door te bladeren, maar achter de 'humor' gaat wel erg weinig inhoud schuil. Het is dan ook vooral interessant als een voorbeeld van literatuur met een hoog anti-ambtenaar gehalte. Ook daarvan moeten we als bestuurskundigen op de hoogte zijn..

Ongetwijfeld het beroemdste boekje in de categorie humoristische maar diepzinnig is het 'Peter Principle' uit 1969. In menig boek over organisaties is een verwijzing naar het boekje van

(professor) Laurence Peter en (journalist) Raymond Hull te vinden. Bijvoorbeeld in 'Organisaties vergelijkenderwijs' lezen we op pagina 21 dat het 'Peter-principe' de regel betreft dat iedere werknemer in een hiërarchie stijgt tot zijn niveau van incompetentie. Dit doet het boekje niet echt recht: het biedt op een speelse wijze een veelheid vrolijk verpakte inzichten die samenhangen met het centrale uitgangspunt. Zelfs de schijnbare uitzonderingen worden nauwgezet beschreven en van een verklaring voorzien. Bijvoorbeeld de 'percussieve sublimatie', of te wel de pseudo-promotie waardoor de reeds op zijn passende niveau van niet-functioneren werkzame persoon toch verder lijkt te stijgen in de hiërarchie. De 'promotie' dient in dat geval om bijvoorbeeld het falende promotiebeleid van een organisatie te camoufleren. Ook bieden de auteurs remedies om te voorkomen dat men zelf bevorderd wordt naar het eigen niveau van incompetentie, bijvoorbeeld middels 'geveinsde incompetentie'. Ook al is dit boekje bijna 30 jaar oud, zelfs de computer ontbreekt niet middels 'gecomputeriseerde incompetentie' ('de incompetente toepassing van computerstechnieken of de inherente incompetentie van computers). Kortom, een echte aanrader dit boekje!

Terzijde, voor degenen die zwoegen op serieuze wetenschappelijke publikaties: al na één jaar kon Peter ontslag nemen en leven van de verkoop van het boek dat in maar liefst 38 talen is verschenen (waaronder in het Nederlands: goed zoeken in de antiquariaten dus!).

advertentie

ORMIT

Organisatie voor Management Development

ORMIT zoekt net afgestudeerde academici om als management trainee in 2 twee jaar tijd ervaring op te doen bij vier verschillende bedrijven. Academici met affiniteit op het gebied van organisatie, informatie, automatisering of telecommunicatie krijgen de unieke kans om in korte tijd ervaringen op te doen waar je anders vele jaren voor nodig hebt. Management trainees doen hun opdrachten bij o.a. de volgende participanten: Akzo Nobel, Libertel, KPMG, Robeco, Rabobank International, Belastingdienst en Philips. Dit zijn slechts een aantal namen van de ruim vijftig participanten.

Voor meer informatie bel met Daniëlle van Peer (030-2984810) of kijk op internet: www.ormit.nl.

Victory Boogie Woogie

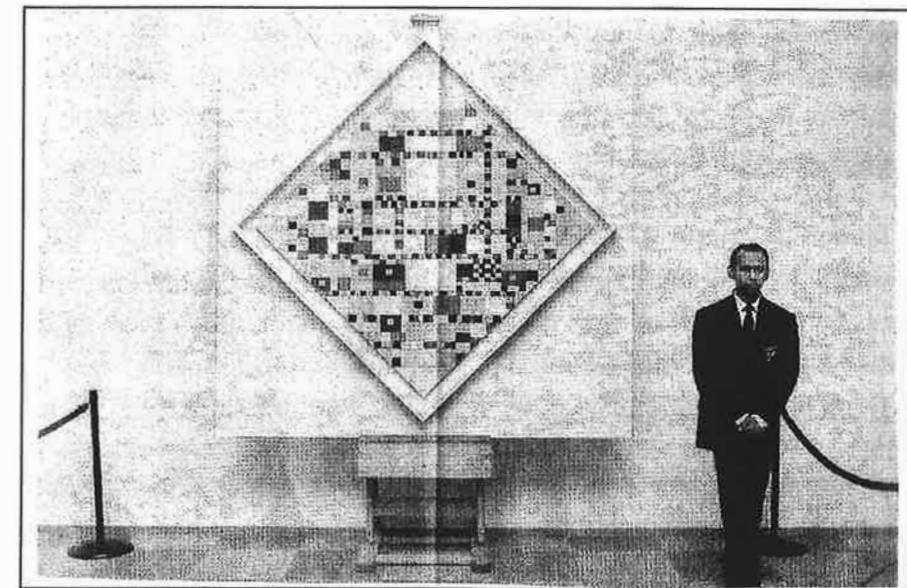
P. Venema

Nederland heeft een schilderij erbij. Vanaf 29 oktober aanstaande zal het kunstwerk te zien zijn in het gerestaureerde Haagse Gemeentemuseum, dat dan na een uitgebreide restauratie wordt heropend. Het bleef echter niet bij een simpele aankondiging dat er een nieuw schilderij aan de collectie Nederland is toegevoegd, er stak een storm van protest op.

Het schilderij

De *Victory Boogie Woogie* is het laatste werk van Mondriaan. Hij heeft niet lang genoeg geleefd om het af te ronden. Drie dagen voor zijn dood, hij stierf aan een ernstige longontsteking, in 1944 maakte Mondri-

hele vlakken veranderd. Zo schrijft hij in een brief aan vriend en kunstenaar Winfred Nicholson over *Picture No. III* "... Ik denk dat ik eindelijk geslaagd ben met de grote ruitvorm. Het is niet gemakkelijk geweest." Al deze twijfelingen, wijzigingen en verfij-

aan nog ingrijpende wijzigingen op het doek. Over het werk en de werkwijze van Piet Mondriaan doen vele verzinsels de ronde. Een hardnekkig misverstand is dat hij werkte met mathematische precisie en daarmee samenhangend ook een vermeende eenvoudige reproduceerbaarheid. Iedereen zou op een zondagmiddag een eigen 'nieuwe Mondriaan' kunnen maken. Dat is een illusie, veel lijnen bij hem lopen scheef, zijn niet overal even dik, hebben niet precies dezelfde kleur. Aan vele schilderijen heeft hij meerdere jaren gewerkt, aan de *Victory Boogie Woogie* werkte hij vanaf 1942 tot aan zijn dood. Op sommige schilderijen wordt vlak voor het verzenden naar de koper nog

ningen maken het werk van Mondriaan ook goed onderscheidbaar van vermeende 'nieuwe Mondriaans'.

In oktober komt Piet Mondriaan aan in New York, op de vlucht voor de oorlog. Vrijwel onmiddellijk maakt hij via Holtzman kennis met de boogie-woogie muziek, een ritmische gedreven vorm van piano-blues. Mondriaan reageert volgens de overlevering met de woorden *enormous*, *enourmous*. Deze muziek zal het werk van Mondriaan in de laatste vier jaren van zijn leven in hoge mate beïnvloeden. Vanaf dat moment doet in zijn werk een ongekennde dynamiek zijn intrede, hetgeen uitmondt in de *Victory Boogie Woogie*.

Een groot doek (127 x 127cm, verticale as 179cm) met blauwe, rode, gele, witte, grijze en zwarte rechtehoekjes, vierkantjes en driehoekjes. Heldere witte, gele en blauwe vlakken worden doorkruist door veelkleurige lijnen. Lijnen die vaak zijn opgebouwd uit elkaar overlappende stukjes gekleurd papier.

Tachtig miljoen gulden

Kort na de aankoop kwam de eerste kritiek. Tachtig miljoen voor een schilderij, een stuk linnen met olie- verf, in dit geval zelfs met stukjes papier en plakband, zou veel te veel zijn. En het is ook nog eens onaf! Volgens mij houdt het al dan niet af zijn van iets, geen enkel verband met de kwaliteit. Schubert's achtste symfonie *Unvollendete* wordt nog steeds uitgevoerd, terwijl die niet is afgerond, ongehoord!

Sommigen menen dat er beter kunst gekocht kan worden die in de toekomst sterk in waarde zal stijgen. Er zitten in deze gedachte maar liefst twee fouten. In de eerste plaats is het jammer dat het voorspellen van voorkeur totaal onmogelijk is. Bovendien kan wat over twintig jaar honderd keer meer geld waard is dan nu, over tachtig jaar wel weer hetzelfde waard zijn. De tweede essentiële denkfout is dat het beleid van de overheid moet zijn om kunst te kopen die veel geld waard moet zijn of worden. De taak van de overheid is niet het opbouwen van een effectenportefeuille in de vorm van schilderijen, maar een representatief beeld te geven van het culturele erfgoed van het land. Hieraan schort het regelmatig. Vele regionale en lokale musea hebben allemaal de bekende Nederlandse kunstenaars in hun collectie moderne kunst, zodat een bezoeker steeds hetzelfde rijtje ziet van Appel, Armando, Corneille, JJC van der Heyden, Lataster enzovoorts in plaats van kunstenaars van regionaal of lokaal belang.

Gelukkig zijn er ook mensen die menen dat het gewoon principieel fout is om tachtig miljoen uit te geven aan een kunstwerk. Hier is wat voor te zeggen, maar verdwaalt men langzaam maar zeker in een vage discussie over wat de overheid moet financieren en wat niet. Alleen de basisbehoeften of meer? En wat zijn basisbehoeften? Vormen de vele miljoenen die supportersbegeleiding elk jaar kost

Ikke niet en jij wel

Van B.C. van de Boogert verscheen in het NRC Handelsblad van 2 september verrassende ingezonden brief. De auteur is gepromoveerd kunsthistoricus en werkzaam bij het Rembrandthuis. Kern van zijn brief vormt twee punten. In de eerste plaats meent Van den Boogert te kunnen spreken als een vader des vaderlands en te weten wat het volk denkt: zij wil geen Mondriaan. Mondriaan is één van de meest gereproduceerde kunstenaars, etc. Het tweede punt is nog erger, Van den Boogert had veel liever zeventiende eeuwse kunst aangekocht, lees kunst voor zijn eigen collectie. Als men toch al in termen van lacunes wil spreken, dat vertoont de collectie Nederland op het gebied van de moderne kunst heel wat meer hiaten dan op het terrein van de zeventiende eeuw.

De politici

Ook van de kant van de politiek is er kritiek gekomen op de gang van zaken. De Nederlandsche Bank heeft 110 miljoen gulden niet aan de reserves toegevoegd, maar geschonken aan een particuliere stichting, die de aangekochte kunstwerken moet schenken aan de Nederlandse staat. De discussie werd aangezwengeld door D66 kamerlid Ursie Lambrechts in een ingezonden artikel in de NRC van 31 augustus. De discussie werd voortgezet in Buitenhof van 6 september jl. Zij vindt dat de kamer is aangetast in haar budgetrecht en juicht het onderzoek van de Algemene Rekenkamer toe. Nu is het jammer voor de critici, maar formeel heeft De Nederlandsche Bank juist gehandeld. Zij mag, met toestemming van het Ministerie van Financiën, zelf bepalen wat er met het geld gebeurt. Zalm heeft nog overlegd met premier Kok en de bewindslieden Hermans en Van der Ploeg, ook in de ministerraad waren er geen bezwaren.

Tast dit het budgetrecht van de Tweede Kamer aan? Nee dus, die afspraken zijn gemaakt, waarschijnlijk met instemming van de kamer. Als zij er graag over mee had willen praten, dan had de Kamer die afspraak, die dateert uit 1974, moeten veranderen. Misschien heeft het niet overleggen met demissionair staatssecretaris Nuis van D66 gezorgd voor enige wrevél bij deze partij.

De kritiek dat het om een of ander obscuur fonds gaat

met duistere bewindslieden is ook onjuist. De voorzitter van het fonds is tevens voorzitter van de Rembrandt Vereniging en lid van de Raad van State. De gehele aankoop werd door de top van de Nederlandse museumwereld gesteund.

Volgens hoofdredacteur Keuzenkamp van het invloedrijke Nederlandse economenblad ESB (ESB 4-9-1998) heeft De Nederlandsche Bank zich ongehoofwaardig gemaakt. Zij kan nu niet meer met voldoende gezag spreken over de overheidsfinanciën.

Holland op zijn smalst

In 1873 schreef Victor de Steurs een artikel in *De Gids* met de titel "Holland op zijn smalst". De Stuer had in Leiden gestudeerd, hij is verantwoordelijk voor het stripverhaal op de trap in het Academiegebouw over de gang van de Leidse student, in 1875 werd hij directeur van de afdeling Kunsten en wetenschappen van het ministerie van binnenlandse zaken. Een functie die hij mede te danken zal hebben aan zijn artikel in *De Gids*.

In het artikel pleit hij ervoor dat Nederland beter op zijn cultuurerfgoed dient te passen. Volgens hem verdwijnen elk jaar scheepsladingen Hollandse kunst naar Frankrijk, Engeland en Amerika. Nu heeft Nederland voor het eerst daadkracht laten zien om één van de belangrijkste schilderijen van deze eeuw voor

Nederland terug te halen en niet zoals zo vaak al deze eeuw cultureel erfgoed laten verdwijnen naar het buitenland. Dat terwijl in bijvoorbeeld Frankrijk, Duitsland en Engeland elk vaak meerdere van dit soort topstukken weten te behouden. Bijvoorbeeld door belastingregelingen en aankopen met speciale fondsen.

Misschien ter geruststelling van de rekende burger: kunst kan ook geld opleveren. De meeste toeristen komen naar Nederland voor de schilderijen van Rembrandt, Vermeer, Van Gogh en Mondriaan en nergens anders om. De gemeente Den Haag beschikt ook over dit inzicht. Zij heeft de tachtig miljoen moeten voorfinancieren. Dat kostte de stad ongeveer 1,7 miljoen gulden. Volgens de laatste berichten hoeft zij dit niet terug te hebben. Zij verwacht dat de extra inkomsten, dankzij de *Victory Boogie Woogie*, dat binnen korte tijd zullen goed maken.

Het zou bijzonder jammer zijn, maar niet ondenkbaar gezien de lange traditie die de Nederlandse politiek kent op dit terrein, al van voor De Steurs Thorbecke tot vandaag de dag, als de aankoop van de Mondriaan het plan voor een nationaal aankoopfonds zou torpederen.

Peter Venema

Student bestuurskunde in Leiden

HIER HAD UW ADVERTENTIE KUNNEN STAAN!!!

Bel Jan Korff de Gidts, 071-5273696

UFB / Grafisch Bedrijf Rijksuniversiteit Leiden

- Desktop Publishing
 - Ontwerp en layout
 - Kopieerwerk (kleur)
 - Offsetdruk
 - Proefschriften
 - Publicaties
 - Full-colour
 - Lamineren
 - Afwerking
 - Mailing
 - Transport

Scherpe prijzen en snelle levertijden

Inlichtingen: ☎ (071) 527 31 14 of (071) 527 31 16

**Stationsplein 240
2312 AR Leiden**

Stageverslag: NedWerken

C. Behr

Een van de afsluitende onderdelen van bestuurskunde is natuurlijk de stage. Deze zomer heb ik mijn stage gelopen bij Stichting Website NedWerk. Het project van deze stichting, project NedWerk, is gebaseerd op een publiek-private samenwerking met als doel het terugdringen van de landelijke werkloosheid.

Het project

Het NedWerk-project is geheel nieuw in Nederland en de Europese Unie. In samenwerking met de ministeries van SZW, OCW en EZ, lokale overheden, Arbeidsvoorziening, computerleveranciers, KPN Telecom en verschillende maatschappelijke (arbeidsmarkt-toeleidende) organisaties, wordt getracht de mogelijkheden en kennis van informatietechnologie bij bepaalde groepen werklozen te introduceren.

De doelgroep bestaat uit de zgn. 'fase 3 en 4-werklozen': mensen die langer dan een jaar werkloos zijn en zonder bij- of omscholing geen aansluiting kunnen vinden op de arbeidsmarkt. Om de afstand naar die arbeidsmarkt überhaupt te kunnen verkleinen is het belangrijk dat werkzoekenden enige kennis hebben van automatisering. Tenslotte is in iedere organisatie wel enige vorm van computergebruik te ontdekken. Verder wordt hen geleerd hoe zij, in hun zoektocht naar een betaalde vaste baan, gebruik kunnen maken van de mogelijkheden die het Internet biedt op het gebied van vacaturebanken en digitaal telewerken. Omdat bijna niemand van deze doelgroep de beschikking heeft over een computer en bijbehoren (de meeste mensen ontvangen een bijstandsuitkering) krijgen de deelnemers aan dit project van de stichting een complete computerinstallatie met printer, modem en 20 gratis inbeluren voor internet per maand, floppies etc. Samen met een trajectbegeleider van de sociale dienst wordt er dan geoefend met educatieve software van o.a. Windows 95 en Ms Office en wordt er via het Internet gesolliciteerd. Daarna kunnen de

deelnemers kiezen voor andere cursussen, van secretaresse tot systeembeheerder en zelfs lassen!

Het project is op dit moment nog in de experimentele fase en zal, na evaluatie, volgend voorjaar als regulier arbeidsmarkttoeleidend instrument worden geïntroduceerd.

De stage

Mijn werkzaamheden vonden plaats in Amsterdam en omstreken. Namens de stichting was ik werkzaam op de communicatie-afdeling van NV Werk Amsterdam, de organisatie die zich binnen Amsterdam bezig houdt met de subsidiëring van de Melkert I en Wiwbanen.

Doel van de stage was het opzetten van een Regionaal Coördinatie Centrum (RCC) voor Noord-Holland. Zo'n RCC dient als steun - en informatiepunt voor alle deelnemende gemeenten en organisaties binnen de regio. Zo kan worden voorkomen dat men telkens opnieuw het wiel uit moet vinden. Naast het optreden als contactpunt heb ik ook voor iedere deelnemende gemeente in Noord-Holland een lokale versie van de NedWerk internetsite gemaakt. Op deze internetsite staat alle lokale informatie die een projectdeelnemer kan gebruiken op zoek naar werk. Zo kun je er van alles vinden over scholing, solliciteren, sociale regelgeving, kinderopvang, (schuld)hulpverlening etc.

Omdat ik binnen de studie Bestuurskunde de richting Politiek Bestuurlijke Studiën van Europa heb gekozen, kon ik me ook gaan richten op het leggen en onderhouden van Europese contacten. De mogelijkheden van doorstart of koppeling van het NedWerkproject aan andere Europese projecten is

voor verschillende partijen interessant.

Door woorden als informatietechnologie en Internet denken veel mensen dat dit voornamelijk een 'technische' stage is geweest. Voor een 'bijna-digibeet' als ik was dat gelukkig niet het geval! De meeste tijd heb ik doorgebracht met bellen, contacten leggen, besprekingen en presentaties voor en met sociale diensten, arbeidsbureaus, scholingsinstituten et cetera. Het project is op dit moment in de pilotfase beland. In oktober zullen de projecten in Noord- Holland pas echt gaan starten. De voorbereidingen zijn vaak hectisch, soms chaotisch maar ook heel leerzaam. Juist omdat alles nog nieuw terrein is, is geen dag hetzelfde geweest.

Het is me wel duidelijk geworden dat politieke spelletjes overal gespeeld worden. Al met al is deze stage een goed voorbeeld geweest van hoe het uitvoeren van een landelijk project problemen en mogelijkheden kan opleveren waar ik aanvankelijk niet aan zou hebben gedacht. De contacten met zowel het bedrijfsleven als overheid instanties gaven naar mijn idee wel een goed beeld van de onderlinge verschillen en deelbelangen. Ook de verschillen in aanpak van dezelfde organisaties in de verschillende gemeenten was soms verbazingwekkend. Om alles toch op het goede pad te krijgen is nedwerken het juiste woord gebleken.

Claudia Behr
Student bestuurskunde in Leiden

Gelezen in...

Economisch Statistische Berichten

Het meest gelezen economenblad van Nederland, dat wekelijks verschijnt. Uit de laatste nummers een selectie van voor bestuurskundigen interessante artikelen:

ESB 11 jun 1998

Marktwerving, deregulering en wetgevingskwaliteit was een van de bekende projecten van Paars I. Hoe veel is hier nu van terecht gekomen en wat valt hiervan te leren? In deze speciale ESB uitgave spreken beleidsmakers en wetenschappers hun oordeel uit over MDW. Het oordeel is niet onverdeeld positief.

ESB 3 jul 1998

De commissie Leemhuis adviseerde begin dit jaar om 400 miljoen gulden te investeren in de magistratuur. Is dit een goede investering? Russische ervaringen laten zien dat onduidelijk eigendomsrecht investeringen remt. De beide onderzoekers stellen dat een dergelijke investering verstandig is, maar dat naast inherente juridische waarden ook naar economische belangen dient te worden gekeken.

ESB 17 jul 1998

Sancties in de bijstand zijn tegenwoordig tot op zekere hoogte in de mode. In vele gemeenten wordt gekort op de uitkering als de uitkeringsgerechtigde geen activiteit vertoont om werk te krijgen. Vooral

vanuit linkse kring is er opgemerkt dat sancties kansarmen misschien nog wel verder in de verdrukking brengen en geen positief effect hebben op werkhervatting. Volgens de onderzoeker blijken sancties echter de kans op een baan in de periode erna flink doen toenemen.

ESB 31 jul 1998

Naast een interessant artikel over de stand van de Russische economie ook een bijdrage van een bestuurs-

nemende overheid, belasting en privatisering. In veel landen is de overheid erg actief als ondernemer, hetgeen gepaard gaat met hoge belastingen. De auteur stelt dat privatisering aantrekkelijker en daarom ook waarschijnlijker is als belastingen worden verlaagd.

ESB 4 sep 1998

Bevat een uitgebreid onderzoek naar het functioneren van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie Product-

kundige werkzaam aan de Universiteit Twente. Hij werpt de vraag op waarom private financiering van infrastructuurprojecten tot nu toe beperkt is gebleven tot enkele oeververbindingen. Mits aan bepaalde randvoorwaarden wordt voldaan kan private financiering goed werken.

ESB 14 aug 1998

Hierin een bijdrage over de onder-

schap Vee en Vlees tijdens de sanering van de runderslachterijen. Deze sanering is mislukt, de uitkoop leidde niet tot een beperking van de productiecapaciteit. De oorzaak hiervan ligt waarschijnlijk in het feit dat de pbo gedomineerd wordt door de grote slagterijen. Hierdoor wordt ook de vermeende positieve effecten van pbo's voor kleine ondernemers weer-

legd.

Holland Management Review

HMW publiceert naast artikelen uit prestigieuze buitenlandse managementbladen ook bijdragen die bij het tijdschrift zelf worden ingediend. De Holland Management Review verschijnt zes keer per jaar.

Nummer 59/1998

Steeds meer informatie over ons, burgers wordt bijgehouden door bedrijven (Air Miles, Bonuskaarten, bedrijvenkaarten enzovoorts). Langzaam aan krijgen de consumenten steeds meer bezwaar tegen het vrijelijk verstrekken van informatie aan allerlei bedrijven. Net als in Amerika zullen bedrijven hiervoor in de toekomst moeten gaan betalen. De auteurs van dit artikel voorzien de opkomst van een nieuw type speler op de markt, de infomedairs, zij zullen de informatie voor de klant beheren en opkomen voor de belangen van dit klant.

Verder ook een bijdrage over het belang van de allochtonenmarkt. Naast een bedrijfseconomisch perspectief geeft de auteur ook managementadviezen om allochtonen in bedrijven op te nemen.

Nummer 60/1998

De financiële dienstverleners klonten steeds meer samen. Zowel op nationaal, Europees als internationaal niveau en dankzij de deregulering

ook vinden er steeds meer fusies plaats tussen verschillende soorten financiële dienstverleners. Wordt het een grote brei of ontstaat er een nieuwe deling? In deze bijdrage zien de auteurs drie verschillende werelden van financie dienstverlening: een menselijke, een systemische en een virtuele. Elk met eigen succesvoorwaarden en kenmerken. De auteurs voorzien dat ook andere vormen van dienstverlening (bv. de overheid) verstrekkende gevolgen kan hebben.

Als manager, met een bestuurskunde achtergrond, zal het ons allemaal eens overkomen: een volkomen foute beslissing. Op het moment dat het volkomen misgaat, wordt het je duidelijk dat er veel waarschuwingen zijn geweest. In dit artikel zet de schrijver hoe het door-rood-licht rijden te onderkennen om zo niet in dezelfde fout te vervallen.

Harvard Business Review

May/June 1998

De tijden dat je als manager kon zeggen: doe dit en iedereen ging precies doen wat jij in gedachten had zijn voorbij, althans in Nederland. De organisaties zijn bevolkt met kritische geesten, wiens eerste reactie zal zijn "Waarom?" Hoe nu deze generatie te overtuigen? De auteur legt het uit... Vervelend voor iedereen die zich toelegt op organisatieadvies is het feit dat organisaties veranderen. Dus een advies dat goed was om een or-

ganisatiecrisis vijf jaar geleden op te lossen, kan zelf zorgen voor problemen nu. Ironisch, ja, maar hangt samen hoe organisatie zich ontwikkelen en groeien.

July/August 1998

Slecht nieuws voor managers die denken dat de mens in hoge mate stuurbaar en maakbaar is met de juiste 'incentives'. Volgens evolutionair biologen bezit ook de moderne mens nog kenmerken van de Homo Sapiens die 200.000 jaar geleden over de steppen zwierf. Bepaalde eigenschappen van de mens kunnen simpelweg niet gewijzigd worden!

En waardoor wordt nu de rijkdom van staten bepaald? Volgens de auteur van een onlangs verschenen boek door de cultuur. Ondanks de eurocentrische opvatting bijzonder lezenswaardig.

The Economist

The Economist verschijnt wekelijks met verrassende inzichten en meningen. Zo was het blad tegen een aanscherping van de Engelse en Ierse anti-terrorisme wetgeving. Een afwijkend geluid in Groot-Brittannië na de bomaanslag in Omagh. Behalve dat er elke week lange achtergrondartikelen in staan die lezenswaardig zijn, publiceert het tijdschrift ook vaak bijlagen over een enkel onderwerp.

May 9th 1998

Bijlage over financiële centra in de

wereld. Volgens het blad zullen deze zeer belangrijk blijven, maar zullen het er wel minder worden. Ook worden er verschillende problemen gesignaleerd Japan, Hong Kong, China en het feit dat kapitaal nu min of vrij kan bewegen over de aarde, maar bedrijven nog niet.

June 6th

Sport vormt het onderwerp van deze bijlage. Hoe moet het nu verder met de vercommercialisering van de sport. Voetbalclubs gaan naar de beurs en vormen ook overnamedoelen door televisie stations. Komt de sport en sportliefhebber niet in het gedrang?

June 20th 1998

Zal arbeid in de ontwikkelde wereld zo duur worden dat alle productie van goederen zich naar de armere landen zal verplaatsen? Volgens sommigen wel, maar of dat erg is, is ook de vraag. Zullen bedrijven zich eindelijk ontwikkelen tot echt mondiale ondernemingen of niet.

July 18th 1998

De bijlage concentreert zich op de (achtergestelde) positie van de vrouw op de arbeidsmarkt. Verschillende aspecten van de positie komen aan bod: in het onderwijs en in het bedrijfsleven enzovoorts.

September 5th 1998

Woon-werkverkeer is nog steeds een ramp in veel landen en het ziet er niet naar uit dat daar de komende tijd verandering in zal komen. Deze bijdrage laat de complexiteit van de

maar niet verdwijnende files zien: hoe forenzen elke keer weer de plannenmakers weten te verrassen, hoe veel geld bestemd voor het openbaar vervoer in een of andere bodemloze

put verdwijnt, hoe alle nieuwe elektronische gadgets er maar niet voor zorgen dat de reistijd wordt verkort enzovoorts.

Dinsdag 6 oktober
Wisselings ALV

Presentatie almanak

in de bovenzaal
van café Einstein
om 19.30 uur

Komt allen!

*Wil jij in de redactie van
de Bestuurskundige Berichten?*

*Of wil je een keertje een artikel schrijven
over een bepaald onderwerp waar je
bijvoorbeeld een werkstuk over hebt
geschreven?*

*Kom snel een keer langs
in de B.I.L.-kamer (SB-03)!*

**Wilt u een advertentie in de Bestuurs-
kundige Berichten plaatsen? Dat kan.
Neem contact op met Jan (071-5273696)!**

Studie- boeken?

Je vindt ze bij:

Kooyker Ginsberg *)

Breestraat 93
2311 CK Leiden
(071) 516 05 00

Breestraat 127
2311 CM Leiden
(071) 512 46 42

***) De grootste boekhandel van Leiden...**